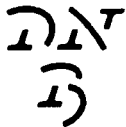

Lonen en conjunctuur

De DNB-conjunctuurindicator, berekend tot en met augustus aanstaande, duidt op een aanhoudende afzwakking van de conjunctuur, zie figuur 1. Ook de realisatie-index, de conjuncturele component van de productie in de verwerkende industrie, laat een neergaande beweging zien. De tabel toont de bijdragen van de vijf samenstellende delen aan de verandering van de conjunctuurindicator. De weinig rooskleurige conjuncturele situatie bij onze belangrijkste handelspartner Duitsland levert, door middel van de IFO-indicator van de Duitse industrie, de grootste negatieve bijdrage. Ook de sombere stemming onder industriële ondernemers en de mager gevulde orderportefeuilles dragen in belangrijke mate

hieraan bij. Terwijl bovendien de reële geldhoeveelheid een kleine neerwaartse invloed op de conjunctuurindicator heeft, geeft de relatief meest erratische reeks, de verwachte omzet van NCM-polishouders, geen duidelijke indicatie.

Bijdragen van de componenten aan de mutaties in de conjunctuurindicator

Component	sep 92/ nov	dec/ feb	mrt/ mei	juni/ aug 93
IFO-indicator Duitsland	-117	-180	-145	-150
Verw. bedrijvigheid ind.	-118	-122	-102	-72
Orderontvangst industrie	-52	-111	-91	-70
Verwachte omzet nieuwe NCM-polishouders	-64	73	-6	0
Reële geldhoeveelheid	-126	-76	-48	-31
Indicator	-477	-416	-392	-323

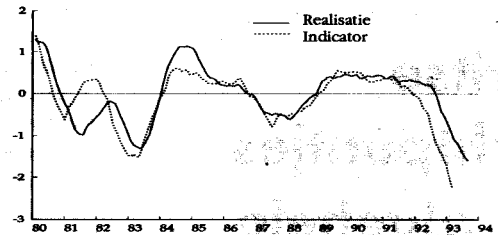
De bijdragen betreffen *veranderingen* in de conjunctuurindicator (i.t.t. de in figuur 1 weergegeven stand) en zijn berekend ten opzichte van de direct voorafgaande drie maandenperiode. Ze luiden in eenduizendste eenheden van de grootheden in figuur 1.

Het gevoerde overleg inzake de vernieuwing van collectieve arbeidsovereenkomsten is aanleiding om de relatie tussen de contractueel overeengekomen loonstijging (de z.g. regelingslonen) en de conjunctuur nader te bekijken. Deze relatie is verre van eenduidig.

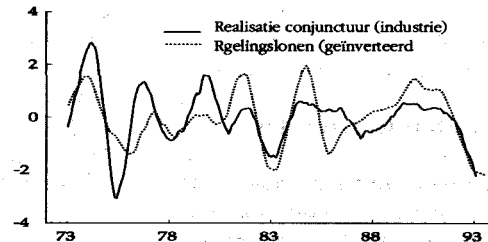
Lonen kunnen namelijk zowel positief als negatief samenhangen met de conjunctuur. Het eerste geval doet zich voor wanneer de loonontwikkeling veroorzaakt wordt door de conjuncturele ontwikkeling, bij voorbeeld een conjuncturele hausse die door overbezetting van het productie-apparaat tot loonstijgingen leidt. Een andere mogelijkheid is een loonontwikkeling die een conjuncturele beweging veroorzaakt. Te denken valt aan een excessieve loonstijging die tot prijsverhogingen en verlies aan afzet leidt. In het eerstgenoemde geval zal een conjuncturele omslag gevolgd worden door een omslag in de loonontwikkeling; in het laatstgenoemde geval zal een omslag in de loonontwikkeling een conjunctuuromslag inluiden.

Figuur 2 laat zowel de realisatie van de conjunctuur als de conjuncturele component van de lonen zien. Hiertoe is de van het CBS afkomstige index regelingslonen in de industrie bewerkt volgens de DNB-methode, gespiegeld ten opzichte van de horizontale as en dusdanig vertraagd dat de omslagpunten gemiddeld geno-

Figuur 1. DNB-conjunctuurindicator

Figuur 2. Conjuncturele component van de regelingslonen in de industrie

men samenvallen met die van de realisatie van de conjunctuur. Doordat in figuur 2 de inverse van de conjunctuur in de lonen is weergegeven, komt een dalende lijn overeen met een meer dan trendmatige stijging van de lonen en vice versa.

Uit de figuur blijkt dat de lonen onderhevig zijn aan duidelijk herkenbare conjuncturele schommelingen. Voorts blijkt dat de meeste toppen en dalen in de industriële productie terug te vinden zijn in de (geïnverteerde figuur van de) contractueel overeengekomen loonstijgingen in de industrie. Geconcludeerd wordt derhalve dat de lonen in de afgelopen twintig jaar negatief samenhangen met de conjunctuur. Gegeven deze negatieve samenhang lopen de lonen voor op de conjunctuur. De meest recente omslag in de lonen dateert van eind 1989, toen een einde kwam aan de neerwaartse beweging.

Conclusie

De DNB-conjunctuurindicator toont voor de komende maanden een verdere verslechtering van de conjunctuur. Zowel de slechte conjuncturele situatie in Duitsland als de sombere stemming onder industriële ondernemers dragen hieraan bij. Bezien als gemiddelde over de afgelopen 20 jaar bestaat er een negatieve samenhang tussen lonen en conjunctuur, waarbij lonen voorlopen.